

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Тилчо Колев Иванов

Научна специалност: Икономика и управление (Икономика на отбраната и сигурността)

ВУ / научна организация: пенсионер

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научно направление 3.7 „Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (публична администрация)“ в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 2807/20.10.2022 г. на Зам. ректора по НИД и МС на УНСС.

Автор на дисертационния труд: Боряна Василева Маринкова

Тема на дисертационния труд: “Управление на кризи в публичното здравеопазване чрез маркетингови методи”

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към катедра/факултет на УНСС по научна специалност съгласно Заповед на

Зам.-ректора по НИД на УНСС № 854/21.03.2018 г. Обучението е осъществено в *редовна* форма, субсидирано от държавата.

Д-т Боряна Маринкова е получила бакалавърска степен по Икономика на масмедииите през 2002 г. и магистърска по Маркетинг през 2004 г. от УНСС. В периода от 2018 г. до сега е докторант по Публична администрация в едноименната катедра на УНСС.

Започва своя трудов стаж през 2001 г. в BSS media, като заема последователно длъжности репортер, редактор, водещ, главен редактор, бранд мениджър, програмен редактор (ПР) до 2007 г. В периода 2007- 2017 г. работи като Маркетинг директор на МБАЛ „Токуда Болница София“. От 2017 г. до момента е Изпълнителен директор на Българска асоциация за развитие на паралелната търговия с лекарства.

Участва активно в обществения живот и публичните медии с професионални коментари за лекарствената политика в страната. По данни на OFFNEWS след 2019 г. и до сега е водещ автор за изграждане на първата в страната интернет-платформа за сигнали за недостиг на лекарства. В този период системата обработва близо 1800 сигнали от граждани в страната, илюстриращи и сигнализиращи причините за недостиг на лекарства.

Владее в отлична степен английски и руски език.

Изпълнила е докторантския индивидуален план.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за обсъждане дисертационен труд, с обем 183 стр. съдържа използвани съкращения, списък на таблиците, списък на фигурите, въведение, три глави, заключение и използвана литература. Разглежда актуален, значим, критичен и слабо изследван и решен проблем за управление на кризи в публичното здравеопазване в страната. На тази база търси ефективни и съвременни подходи за управление на възникващите здрави кризи.

Авторът аргументира **актуалността и значимостта** на изследването с широката обществена значимост на публичното и частно здравеопазване, както и

връзката и потенциалното влияние върху националната сигурност, развитието и общата политика на страната. Поставя акцент върху недостига на лекарства и ролята и ефективността на маркетинговите методи за решаване на този частен въпрос. Подчертава ограничената информация и публикации по ситуацията за недостиг на свързани с кризата лекарствени препарати

Приема за обект на изследване публичното здравеопазване в страната, осигуряващо достъп на пациентите до терапия и преодоляване на кризисен недостиг на лекарства, вкл. политиката, регулациите, мерките, нормативните актове, институциите и заинтересованите страни. За предмет на изследване определя изследване на кризите в публичното здравеопазване, подкрепено с авторско изследване на недостига на лекарства в страната. Основна теза на труда е, че „...недостигът на лекарства представлява криза за публичното здравеопазване, който налага маркетингови методи за преодоляването му, чрез които да бъде постигнато устойчиво снабдяване на пациентите с лекарства“. Тезата е диференцирана в три хипотези, предполагащи, че: здравните кризи са с тежки последици, изискващи изследвания; спецификата на фармацевтичния пазар предполага недостиг на лекарства; недостигът на лекарства може да бъде повлиян с маркетингови методи.

Работата си поставя за цел „...да постигне ефективно управление на кризите в публичното здравеопазване“. Тази цел е непостижима за дисертационно изследване. То може единствено да лансира идеи и предложи мерки за решаване на кризите. Решението и управлението на кризи е от компетенциите на отговорните институции за провеждане на здравната политика в страната, дори ако не са в състояние да решат този проблем.

Поставя ясни ограничения на изследването. По отношение на обекта на изследване стеснява здравните кризи до тази за лекарствен дефицит. По отношение на предмета отбелязва ограничения на разполагаемите данни, времевата рамка на изследването и фокусирането на изследването.

Приоритетен проблем на изследването е управлението и справянето със системния недостиг на лекарства, подобряването на който свързва с инструментите за изграждане на ефективни кризисни планове и приложение на маркетингови инструменти, съчетани с активна комуникация със заинтересованите страни.

Изследването реферира 193 източника, от които: 36 бр. - нормативни документи и официални източници; 75 - статии в научни списания периодични издания; - 11 книги и монографии; 35 - материали и публикации на международни организации; 32 - други електронни източници. Над 100 от тях са на английски език. Използваните източници показват висока осведоменост на автора по разглежданата проблематика.

В съдържателен план изследването включва три глави: Теоретични основи на кризите в публичното здравеопазване; Недостигът на лекарства като предпоставка за криза в публичното здравеопазване и Маркетингови методи за ефективно въздействие върху кризите в публичното здравеопазване.

Като цяло трудът съдържа необходимите характеристики на целенасочено и задълбочено изследване на актуален публичен проблем. Единствено пожелание е необходимост от по-детайлно дресиране на неговото решаване към отговорните политически, изпълнителни и административни институции в страната.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Основни научни и научно-приложни резултати от изследването са:

- Характеризиране на същността, типологията, въздействието и управлението на кризите в публичното здравеопазване в страната.
- Идентифициране въздействието на лекарствения дефицит като един от основните актуални кризисни проблеми на публичното здравеопазване в страната.
- Аргументиране на ролята на маркетинговите инструменти за управление и характеристиките на лекарствения дефицит.

- Проведен приложен анализ и получени оригинални резултати за недостиг на лекарства в публичното здравеопазване в страната.
- Представяне на резултати от приложението на адекватни аналитични и приложни маркетингови методи и инструменти за количествено и качествено оценяване на недостига на лекарства по веригата на техните доставки.

В методологичен план изследването прилага многоаспектен подход прилагащ рационална логиката за структуриране на изследването, включваща – критичен анализ на кризите в здравеопазването, анализ на фармацевтичния пазар и приложение на маркетингови методи за управление на лекарствения дефицит. Използва набор от качествени и количествени аналитични методи и техники, които аргументират направените изводи.

За постигане на целта, авторът формулира шест изследователски задачи, по две за всяка хипотеза: изследване на генезиса на кризите; установяване на спецификата на лекарственото снабдяване; концептуализиране на лекарствения недостиг; анализ на причините; оценка на маркетинговите инструменти и систематизиране на ползите от прилаганите маркетингови методи за управление на недостига на лекарства. Този набор от задачи на работата са ясни и засягат основни въпроси на лекарствения недостиг. Препоръчително е допълване на задачите с направения обзор на лекарствената политика, нормативните актове и институционалната роля за управление на дефицитите.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Авторът декларира следните синтетично представени методологични и практико-приложни приноси:

- Обобщение на типологията на кризите в публичното здравеопазване, на причините за тяхното възникване и очертаване на основни линии на въздействие.
- Изведени ендемични за българския фармацевтичен сектор причини за недостиг на лекарства и приложени пакети от маркетингови

методи за превенция на кризи в здравеопазването, както и пакети от регулаторни подходи за тяхното решаване.

- Изработен инструментариум за проучване на причините за недостиг сред крайните потребители на лекарства и предложени потребителски профили на техния недостиг.

- Идентифицирани причини за недостиг на лекарства във веригата на техните доставки.

- Очертани конкретни насоки за маркетингово въздействие за предотвратяване и преодоляване на недостига на лекарства, както и регулаторни политики, които са в състояние да създадат нормативна инфраструктура за разгръщане приложението на маркетинговия подход за преодоляване на недостига на лекарства.

Приемам че, претенциите на автора за основателни. Те отразяват адекватно постигнатите приноси резултати от изследователския труд. Считам дори, че претенциите на автора са ограничени. Приносите могат да бъдат разширени, например с получените оригинални и полезни за публиката резултати от анализа на недостига за лекарства в страната, както и интерпретацията на дефицита като сигнална предпоставка и характеристика за здравната криза в страната. Последвалите в пресата коментари на законодателни детайли на лекарствената политика, потвърждават тази оценка.

Това ми дава основание да приема фокусирането на автора върху решението на особено актуалния и кризисен за обществото проблем за лекарствения дефицит в страната като основен приносен акцент на труда.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По дисертационния труд са направени три самостоятелни публикации на английски език, тук преведени със заглавия: Лекарствени дефицити като постоянен здравен кризис – причини, последствия, решения (2022); Ефекти

и управление на публичния здравен кризис (2021) и Типология и етология на публичния здравен кризис (2021).

Оценявам по достойнство тематиката и съдържанието на публикациите с приноса им да отразят ключови моменти от изследването и създават условия на широката национална и международна аудитория да се запознае и оцени реалната здравно-лекарствена политика на страната.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът на изследователския труд е отлично оформен и синтетично и коректно представя съдържанието, постигнатите резултати и приноси на изпълненото авторско изследване.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Към труда могат да се направят следните **бележки и препоръки за:**

- Цел на изследването не може да бъде решаване, а само да допринасяне за подобряване на управлението на здравни кризи, предизвикани или повлияни от лекарствен дефицит от оторизираните организации при прилагане на лекарствената политика на страната.

- Препоръчвам бъдещо разширяване и насочване на изследването към детайлите на законовата рамка за лекарствената политика, както и предлагане на, макар и ориентировъчни, данни за мащаба на фармацевтичния пазар в стойност или поне като дял от бюджетните и лични разходи на гражданите. Определянето на величината на разходите за преодоляване на дефицита ще покаже реалните ресурсни възможности на страната за неговото решаване.

- Резултатите от труда притежават публичен интерес, причина да препоръчам подготовка и публикуване на монографичен труд по изследвания проблем.

Направените забележки и препоръки не променят положителната оценка за докторския труд.

8. Заключение

Като цяло научният труд е посветен на актуален за здравната политика на страната проблем. Използва ясен и логичен стил на изложение и добре обосновани резултати и приноси с изследователска новост. С него авторът показва способност да анализира и предлага методически решения на сложни проблеми на лекарствения дефицит в страната. Получените резултати съответстват на изискванията на Закона за развитие на академичния състав и на Правилника за неговото приложение, което ми дава основание да предложа на Уважаемото научно жури на УНСС да даде образователната и научна степен „доктор“ на д-т Боряна Василева Маринкова по научно направление 3.7. Администрация и управление , докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство (публична администрация)“.

10 ноември 2022 г./София

Подпис: